

Modernizace a globalizace

14.5. 2019

Přehled přednášky:

1) **Modernita** v klasických sociologických dílech

2) **Současné teorie modernity:**

Anthony Giddens

Ulrich Beck

Zygmunt Bauman

George Ritzer

Jürgen Habermas

3) **Globalizace**

Vymezení – jeden či více dominantních procesů

Hlavní procesy globalizace

Hlavní faktory:

trhy

časoprostorová komprese

sítě, proudění a vyvážení

řízení a regulace

národní stát

4) **Global Index**

Etapy vývoje společnosti

- Tradiční moderní postmoderní globální
- předindustriální industriální postindustriální technotronická

Co je modernita a teorie modernity

- V literatuře se rozlišuje mezi teorií modernity a teoriemi modernizace
- Modernita se vztahuje k reálnému stavu společnosti.
- Teorie modernity jsou abstraktní myšlenkové systémy objasňující povahu moderní společnosti a rozdíly jimiž se liší od tradiční společnosti.
- Teorie definují síly a procesy, které vedly ke vzniku modernity. Objasňuje změny, ke kterým dochází a usilují o vstup do řízení společnosti, snaží se naznačit další vývoj

Modernita - sociologicky

V pracích některých sociologů se pojmy moderní a industriální společnost překrývají jsou označovány jako modernita

Podle J. Kellera odlišují modernitu od tradiční společnosti:

1. Vysokým stupněm generalizace vztahů (nejsou vázány na jednotlivce, ale na pozice)
2. Nastává proces individualizace – roste význam jednotlivce, který se osvobozuje od tradičních pout rodiny, místa. Spolu s tím nastává rozklad sociálního systému kontroly a ochrany
3. Roste funkční diferenciaci společnosti – podle odvětví, činností, vznikají nové instituce
4. Vysoká racionalizace, poznání, instrumentální rozum, účelovost

Modernita v klasických sociologických dílech

- Analýza moderní společnosti
- *Klasikové:*
 - **K.Marx:** kritika důsledků ekonomického systému - moderního kapitalismu
 - **M. Weber:** expanze formální racionality na úkor jiných racionalit
 - **E. Durkheim:** koncepce organické solidarity; oslabování kolektivního vědomí
 - **G. Simmel:** analýza měst, kde se modernita soustředí, a ekonomie peněz

Současné teorie modernity

- Zygmunt Bauman
- Anthony Giddens
- Jürgen Habermas
- Ulrich Beck
- George Ritzer

Zygmunt Bauman

- Kniha *Modernita a holocaust* (1989, česky 2003)
- Pro popis modernity používá analogii holocaustu
 - *Důraz na uplatňování formální racionality*

Pevná modernita vs. Tekutá modernita

Giddens

Teorie jednání- strukturace

Dvě strany životního procesu: na jedné straně jsou jednající lidé (většinou ale na základě „zamlčeného vědění“) a druhé straně systém a struktura pravidel.

Problém je zda to skutečně stojí proti sobě? Jde vlastně o výzkumný problém – jaký podíl v jednání člověka má jeho vlastní já a jaký je podíl (vliv) subjektu.

Kdy se člověk rozhoduje k nějakému jednání skutečně svobodně a nezávisle na okolnostech?

Jürgen Habermas

- Modernita je *nedokončeným projektem* (ještě se toho musí mnohé udělat, abychom mohli přikročit k postmodernímu stádiu)
- Kolonizace životního světa (**Lebenswelt**) systémem
- Lebenswelt - je sociokulturní životní svět, tvořen třemi strukturálními komponentami: kulturou, společností a osobnostmi.

Reflexivní sociologické teorie -

U. Beck: Riziková společnost

Základní teze:

Společenská produkce bohatství je
systematicky doprovázena produkcí rizik.

Přechod od logiky rozdělování bohatství ve
společnosti nedostatku k logice rozdělení
rizik

Rizika:

- ekologická
- technologická
- sociální

George Ritzer

- modernitu konceptualizuje prostřednictvím tří dimenzí:
 - **Hyperracionalita**
 - **McDonaldizace**
 - **Amerikanizace**
- Návaznost na M. Webera
- **Formální racionalita** - klíčovým komponentem modernity
- Modernita konceptualizována jako **McDonaldizace**; další příklad - kreditní karty

Dimenze formální racionality:

- 1) Efektivnost
- 2) Předpověditelnost
- 3) Důraz na kvantitu spíše než na kvalitu
- 4) Nahrazení lidské síly nelidskými technologiemi (*non/human technologies*)

Globalizace

- Různé významy a vymezení
- Dominance ekonomického pojetí
- Globalizační trendy jako idea nadnárodního vývoje
 - Role národních států
 - klíčových globalizačních trendů:
 - a) zesílený pohyb zdrojů, myšlenek a lidí přes hranice
 - b) hlubší vzájemná závislost mezi různými částmi světa
 - c) rostoucí vědomí světa jako jednoho místa, „globální vědomí“

Giddens – co je globalizace

Zintenzivnění celosvětových sociálních vztahů, které spojují vzdálené lokality tak, že místní události jsou formovány událostmi dějícími se mnoho mil daleko a naopak.

Giddens: Důsledky modernity, Praha 1998

Co je globalizace (např. U. Beck: Co je modernizace, Omyly a odpovědi)

- Rozvoj komunikace, komunikačních prostředků, komunikace v reálném čase – počítače, komunikační sítě
- Šíření a přenos výrobních technologií do jiných částí světa
- Deregulace ekonomiky, volné toky kapitálu, zboží, světový trh
- Multikulturalismus, migrace, důsledky: změny kulturních hodnot, vkusu
- Unifikace životního stylu, spotřebitelské stereotypy, unifikace reklamy
- Ústup významu národních států
- Zeslabení možností politické regulace ekonomických procesů
- Vytváření nadnárodních sociálních sítí

Hlavní procesy globalizace

dle Holtona (in Harrington et al 2005) – 5 hlavních faktorů:

1. trhy
2. časoprostorová komprese
3. sítě, proudění a vyvážení
4. řízení a regulace
5. národní stát

Globální kultura

Globální kulturní vývoj – směry:

- 1) homogenizace a racionální standardizace nadnárodních firem (McDonalds, Nike, Starbucks)
- 2) odpor vůči globální kultuře v jejích standardizovaných konzumentských formách

Multidimenzionální charakter globalizace – **Global Index**

- Ekonomická globalizace
- Sociotechnologická globalizace
- Kulturní globalizace
- Politická globalizace

Literatura:

Povinná:

Kniha sociologie (2016). Kapitola *Život v globálním světě*, str. 134-161. Praha: Knížní klub.

Doporučená:

- Beck, U. (2004). **Riziková společnost**. Praha: Slon.
- Frič, P., Potůček, M. (2004). „Model vývoje české společnosti a její modernizace v globálním kontextu.“ **Sociologický časopis** 40(4):412-431.
- Harrington A. et al. (2005). **Moderní sociální teorie**. Praha: Portál.
- Ritzer , G. (1996) **Mcdonaldizace společnosti**. Praha: Academia.
- GlobalIndex. A Sociological Approach to Globalization Measurement (2008). (Dostupné na <http://www.sagepub.com/dicken6/Additional%20Resources%20for%20International%20Business/Online%20journal%20readings/raab%20et%20al%202008.pdf>)